לא מטמו. את התרומה להיות שניה והיא מחזר ותפסול אחריה: **האוכל אוכל ראשון.** נעשה גופו ראשון ומטמא את התרומה להיות שניה והיא מחזר ותפסול שלישי: **שני.** פוסל ואינו מטמא: **שלישי.** אינו פוסל תרומה כמגעו אבל הקדשים פוסל וכפ"ב דשמיטת

רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ושני שני. כפ"ב דמולין (דף לה. ופס) מפרש טעמא משום דמליגו שני עיר על ידי משקין וא"ת מאי נריך התם להאי טעמא נימא דלהכי שני עושה שני כדמפרש בסמוך בגמרא משום דזימנין דאכל אוכלין בטמיון כו' וי"ל משום גזירה משקין דתרומה כו' ודומה לכל המשקין

לא מטמו אמר רבה בר בר חנה ר' יהושע היא דתנן [6] ר' אליעזר אומר האוכל אוכל ראשון ראשון ואוכל אוכל שני שני אוכל שלישי שלישי ר' יהושע אומר [7] האוכל אוכל ראשון ואוכל שני שני שלישי שני לקודש ואין שני לתרומה בחולין שנעשו על טהרת תרומה [8] אוכל אוכל ראשון ואוכל אוכל שני מ"ט גזרו ביה רבנן טומאה [9] דזימנין דאכיל אוכלין בטמיון ושקיל משקין דתרומה ושדי לפומיה ופסיל להו שותה משקין בטמיון מ"ט גזרו ביה רבנן טומאה דזימנין דשתה משקין בטמיון ושקיל אוכלין דתרומה ושדי לפומיה ופסיל להו היינו הך מהו דתימא [10] הא שכיחי והא לא שכיחי קמ"ל [11] והבא ראשו ורובו במים שאובין מ"ט גזרו ביה רבנן טומאה א"ר ביבי [12] אמר רב אסי שבתחלה היו טובלין במי מערות מבונסין וסרוחין והיו נותנין עליהן [13] מים שאובין התחילו ועשאום קבע גזרו עליהם טומאה מאי קבע אמר אביי שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו ואלו מטהרין אמר ליה רבא מאי נפקא מינה הא קא טבלי בהנך אלא אמר רבא שהיו אומרים לא אלו מטהרין אלא אלו מטהרין [14] ומהור שנפלו על ראשו ורובו שלשה לוגין מים שאובין מ"ט גזרו ביה רבנן טומאה דאי לא הא לא קיימא הא [15] וספר מ"ט גזרו ביה רבנן טומאה אמר רב משרשיא שבתחלה היו מצניעין את אוכלין דתרומה אצל ס"ת ואמרו האי קדש והאי קדש כיון דקאזו דקאתו לידי פסידא גזרו ביה רבנן טומאה [16] והידים מפני שהידים עסקניות הן תנא [17] אף ידים הבאות מחמת ספר פוסלות את התרומה משום דר' פרנך [18] דא"ר פרנך א"ר יוחנן [19] האוחז ס"ת ערום נקבר ערום ערום ס"ד אלא א"ר זירא ערום בלא מצות בלא מצות ס"ד אלא אימא ערום בלא אותה מצוה הי גזור ברישא אילימא הא גזור ברישא כיון

מייתי ברייתא דקתני בהדיא תרומה וא"ת ומאי אריא ידים הבאות ממחמת ספר משום דר' פרנך אפילו מחמת כל פסולין [20] תרומה נמי כדתנן במסכת ידים (פ"ג מ"ה) כל הפוסל את התרומה מטמא את הידים להיות שניות * וי"ל דהיינו דווקא לקדש דומיא דיד הבאות את תרומה שאינו אלא לקדש כדמוכח בחגיגה (דף כד:) וכפ"ב דמולין (דף לה. ופס) דקאמר מליגו שני עושה שני על ידי משקין הוי מלי נמי למימר דמליגו דע"י ספר שני עושה שני ושמא כשראה אלא קבל רבי אליעזר תשובתו במשקין חזר והשיב לו מכתבי הקדש [21]:

תנא אף הידים כו'. וא"ת הא דתנן (ידים פ"ג מ"ב) היד מטמא תרומה כו' א"ל דתנן [22] כו' א"ל מליגו כתבי קודש כו' א"ל אין דבר דטופרים מד"ת ולא מד"ס ע"ס והשתא היכי מייתי ראיה מכתבי קודש שהן שני ומטמאות ידים אף לתרומה ליד אלא מטמא תרומה רק לקדש וי"ל דאינו מוסיף רק להסיף על סברתם שאמרו לאין שני עושה שני ושוה נראה לפרש דהסיף לכתבי קודש הייט דוקא לקדש ולא הייט גזירה הכפל בידים הבאות ממחמת ספר דר' פרנך ומה שמקשה [23] וכי נימא להו לרבנן האוכל אוכל שני שני כיון דאין דברי סופרים מד"ת ולא מד"ס נראה היכא דאיכא טעמא אות להו לרבנן שני עושה שני כגזירה [24] הבאות ממחמת ספר משום דר' פרנך והאוכל אוכל שני כדמפרש כאן זימנין דאכיל אוכלין בטמאים ושדי משקין דתרומה לפומיה (ת"י):

אף הידים הבאות מחמת ספר. מדקתני אף משמע דעל הספר גזרו תחלה ואח"כ על הידים הבאות ממחמת ספר וכיון דסתם ידים לכסוף גזרו כדאמר לקמן א"כ ידים הבאות ממחמת ספר טו ביום גזרו דהא אין גזירה דספר לגזירה דסתם ידים גזרו עליהם וא"כ הוה טפי מי"ח דבר ואם נאמר דעל הידים הבאות ממחמת ספר לא באותו פרק גזרו אלא מקודם לכן הוה אחי שפיר אך לשון אף לא משמע כן ועוד דלא יתכן שגזרו על הידים ועדיין ספר עצמו לא היה פוסל את התרומה:

האוחז ספר תורה ערום. קלא משמע דלאו דווקא ספר תורה דהא כל כתבי הקדש תנן במסכת ידים [25] * שמטמאין את הידים: **בלא** אותה מצוה. אם לאוחזו ללמוד טו אין לו שכר של אותו לימוד ואם בשביל לגוללו אינו מקבל שכר על הגלילה: כיון

מבורת הש"ס עם הוספות

6) פוסח ל. חולין לג: מכות פ"ב מ"ב. 7) [ע' חוס' חולין לג. ד"ה האוכל], 8) מקוואות פ"ג (מ"ד) גיטין נח., 9) מגילה לב. ע"ש מסכת פרפרים פ"ג (הלכה מז), 10) לקמן בהה., 11) ויקרא טו יג, 12) הוא מתרי"ב והובא ברש"י לקמן סה: ד"ה וסבר, 13) בעין זה קידושין יב., 14) ע"ב ד"ה אלא (הא'), 15) [ועי' תוס' מגיגה כד: ד"ה דתנן וכו'], 16) [פ"ג מ"כ], 17) דברי ריב"א באורך בתוס' יומא פ: ד"ה וחצי, 18) פסחים יד. תוס' ד"ה ראיכא.

תוספות ישנים

א) ה"מ למימר דס"ל משקין דסמיכי מטמו: ב) וריב"ם 19) מפרש דפסול נייס הייט נזירה דהכל אלא גזרו אכילה לפי שאין אדם לומא לשתות עד שיאכל אלי פרס ומשקין מטמאים שלריך לטעות משום דמלאייתא לא מטמו אחרים אלא בטעות כפיר"ת 20):

גליון הש"ם

תוס' ד"ה תנא אף הידים וכו' ו"ל הייגו דוקא לקדש וכו'. עי' פסחים יט ע"א תוס"ש שאין טומאת ידים: תוס' ד"ה האוחז ס"ת וכו' שטמטאין את הידים. עי' מגילה ז ע"א ברש"י ד"ה אינו מטמאה. ועי' תוס' קידוש ח ע"א ד"ה לא על הלוח בטיה"ד:

הגהות וציונים

6) ע"ל ביבי (של"ה): 7) [צ"ל ג' לוגין מים וכו' כן ג' הרא"ש בסוף מס' זבין ועי' תוי"ט שם וכן היא גירס' תוס' בגיטין סז. ד"ה והבא כו' ע"ש וכן משמע גירסת תוס' לעיל יג: ד"ה וטהור וכ"ג תוס' ב"ב סו: בד"ה מכלל) (גליון): 8) ע"ל מטמאין (חכ"מ וכ"ה בבת"י, ועיין ממ"נ): 9) ורבותי (כה"י מהרש"ל): 10) רש"ל (גליון) וכ"ה במהרי"ם: 11) שיך לע"ב: 12) ס"א הא גזרו סמוך לנטילתה מגע התרומה רש"ל (גליון) וכן משמע ברמב"ן ובהרשב"א ועיין בהכות שכחם: 13) ר"מ מ"ז (גליון): 14) ע"ל ולהד ס"ד [באה"מ, ב"ש]: 15) אבל למגע כע"ל (גליון): 16) בהגהות ר"ב ושאבורג מוסיף ועוד וכ"ה בתוס' יומא: 17) ע"ל כל פוסלי (חכ"מ): 18) לפנינו שם והחכמים אומרים אין שני עושה שני אמר להם והלא כתבי הקדש וכו': 19) ע"ל שמקשין (באורות המים וכ"ש) ובהרש"ם גרס שלא מקשה: 20) בידים כע"ל (גליון). והבאה"מ מגיה בגזירה דידים:

עין משפט נר מצוה

קה א ב מי' פ"ח מהל' שאר אבות הטומאות הלכה י:
קו ג מי' שם פ"ט הלכה ה:
קז ד שם הלכה ה:
קח ה ו מי' שם פ"ט הלכה ה:
קט ז מי' פ"א מהלכות פ"ח הלכה ו וטור ורא"ש סימן קמז סעיף ג ושולן ערוך יו"ד סימן רסב סעיף ד:

ליקוטי רש"י

מאכ הטומאה גזרו מכמיס (שבת יד:) שיהו משקין מטמאין כלים מפני שמליגו משקה שהוא אב הטומאה לטמא אדם וכלים מן הסורה כגון זוגו של זב ושרוקו ומומו דגלי גזרו על כל המשקין טמאין שיטמאו כלים. המשקין נעשין לאבות מדרבנן ואם תאמר כלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה הרי מלי מאב הטומאה ומכמיס גזרו שיהו משקים לאבות מטמאים כלי גזרה משום משקים זב וחכם שיהו אבות הטומאה כגון רוקו ומימי דגלי (בכורות נב.). **האוכל אוכל ראשון.** מלי פרס שעשיהו לפסול את הבאים לאוכל אוכלין טמאין מלי פרס נפסל טפי מלאכול בתרומה ואלי פרס עשוי גדול הוא כשני מילים שוקעות כדאמרינן בעירובין (פב.) אף בית מטמון שהיה ליעוקו בכדי מלילת פרס ואו לא (ירושלמי פ.). נעשה טפי ראשון לאוכל אוכל שני ונעשה טפי שני לאוכל מגעו שלישי והאוכל (אוכל) שלישי שלישי ולקמיה מפרש טעמא דר"א דמשני אוכל כמאכל עצמו ודוקא שאכל מלי פרס שזהו עשוי אוכלין הן שני מילים כדאמר בעירובין (פב.) אבל דגזירה מגגיה לא מטמא אוכל אדם שאין אדם רגילים מיטמאין אלא מאב הטומאה (חולין לב.). מלי פרס מאוכל ראשון נעשה טפי ראשון לטומאה מדרבנן והאוכל אוכל שני נעשה טפי שני ונעשה שלישי ולקמיה מפרש טעמא ששאב את האוכל אמור כמאכל ההשומט (חולין לד.). **רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון ואוכל שני.** לו אוכל עני כדי יהושע דסבירא ליה לרבי יהושע אלא אוכל אוכל כמאכל ולקמיה (חולין לד.) מפרש כי אכיל אוכל שני אמאי משני ליה שני (חולין שם). מליגו שאוכל שני עושה לאבדו שני ע"י משקין אם נגע אוכל שני באוכל שמשקה טופח עליו נעשו משקין המלה כדקתני ואוכל כל הפוסל את התרומה מטמא משקין לטיות המלה ואזר המשקה ונעשה האוכל שני ואין אדם אוכל ע"י שני מעקה דשני עושה שני מעקה דשני עושה שני בשום דוכתא מסמרינן גבי אדם האוכלין למהוי כוותיה דאכילה אמרינן מתגע (שם לד.). מאכל ראשון לא עביד ליה אלא אוכל אחור כמאכל אבל מאכל שני עושה לאחו שני (פרשה שם). **שלישי שני לקודש.** האוכל מאכל שלישי נעשה נופו שני לקדש ועביד שלישי ורביעי ולקמיה מפרש טעמא (חולין לב.). האוכל אוכל שלישי נעשה נופו שני לקדש אבל אוכל אוכל אינו לקדש אבל אוכל אוכל אינו לקדש אבל אוכל אוכל אינו

כיון דדך גזור ברישא הא תו למה לי. ואם תאמר והא נפקא מינה לטוגע בספר מיד אחר נטילה ולא הסיח דעתו ואפילו הכי ידיו טמאות משום דרבי פרנך ויש לומר דמשום הא לא גחכין דמילתא דלא שכיחא היא טוגע בספר מיד אחר נטילה ומיהו השתא דגזור ידים מחמת ספר ברישא אפילו טוגע סמוך לנטילה גזרו עליה אלא אלקו:

סמי מבאן טבול יום. לא מן המשנה אלא דלא הוי ממנין י"ח דבר:

משקין הבאים מחמת שרץ דאורייתא נינהו. ב) לרבי עקיבא פריך דאית ליה בפרק קמא דפסחים (ד' יח:) משקין לטמא אחרים דאורייתא: **דכתיב** וכל משקה אשר ישתה. הלי קרא במשקין הבאין מחמת כלי חיי ומשקין הבאין מחמת שרץ אחרים בק"ו מינה ואם תאמר ומאי פריך דאורייתא ניהו ממא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ולא ליהוי אלא שני כמשקין הבאין מחמת כלי ואוכלין הטוגעין בהן לא פסלי תרומה וי"ל דאין דבר הטוגע בשרץ שלא יהא ראשון ובפ"ק דפסחים (נ"ז סט) אתרכתי יומר:

אלא במשקין הבאין מחמת ידים.

ולא"ת ומה הוצרכו לגזירה זו דכיון דגזרו דידים פוסלות את התרומה א"כ משקין שנגעו בהן הוי תחלה לכל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחלה[ב] וי"ל דהאוכלים שנטמאו במשקין היינו גזירה לכל הפוסל את התרומה ועד השתא לא נגזרה והא דקאמר במשקין הבאים מחמת ידים ה"ה מחמת כל פוסלי תרומה והא דקתהדר ר' יהושע לרבי אליעזר (חולין פ"ג דף לד.) מלינו שהשני עושה שני ע"י משקין ואע"ג דאכמי לא נגזרה מ"מ היה דעתן לגזור מיד:

אלא במשקין הבאים מחמת שרץ. אומר ר"י דה"ה דהוה מלי למנקט משקין הבאים מחמת ידים שגם הם מטמאים כלי לפסול תרומה כדאמר בברכות בפרק אלו דברים (דף נב.) ב"ש אומרים טוטלים לידים ואחר כך מוזגים את הכוס אם מוזגים תחלה יטמאו משקין שאחורי הכוס מחמת ידים ויחזרו ויטמאו את הכוס אלא נקט משקים הבאים מחמת שרץ להשמיענו דאפילו הכי לא הוי אלא מדרבנן:

שמאי והלל גזור. לא בעי לשטיי דשמאי והלל גזור בידים הבאות מחמת ספר ולא בסתם ידים דגזרו טומאה על הידים סתמא קתני דמשמע כל סתם ידים:

ואילו שמאי והלל לא נחלקו אלא בג' דברים בלבד. ואם תאמר לימא דבג' דברים נחלקו ועמדו במחלוקתם וכשאר י"ח דברים נחלקו ° ולמאר הוצרו כדמשני לקמן[ב] כי פריך והא איכא בינר בגת כו' הא שמיק ליה הלל לשמאי לחכי לא מני לה בהדי ג' דברים וי"ל דלא דמי להתם דבהטבר בגת שמיק ליה הלל לשמאי והודה לו מיד בתוחו מעמד לחכי לא תשיב אבל הכא דכל היום נחלקו ולא הוצרו עד למחר לא הוה ליה למימר לא נחלקו ואע"ג דקלת משמע שהיו שמאי והלל עלמן כיום שגזרו י"ח דבר הא כי היכי דקתני (דף ח.) גבי בינר בגת אותו היום היה הלל כפוף ויושב לפני שמאי כו'[ד] ה"ל קתני בתוספתא דשבת גבי י"ח דברים מ"מ צריך לומר דשני מעשים הוו:

האשה שנפלו (דף פב:): וגזר טומאה על כלי מתכות. לקמן[ב] מפרש: שמאי ובית שמאי בו. והם עלמן היו עם תלמידיהם במחלוקת של י"ח דבר: ובית הלל נחלקו. כלומר אותם י"ח שגזרו במחלוקת היו אלא שנמנו ונמלאו ב"ש רבים: שלשה מקומות. לקמן מפרש: תלות. תרומה על מנגנן לא אוכלין ולא שורפין: לשריפה. שיהיו שורפין תרומה עליהן: שלמה גזר. דכתיב (קהלת יב) ואין חקר שעשה אחיים לתורה[ה] כלומר סייג והרחקה כנכפיה זו שנוטלין אותה באחיים ואין נוגעין בה: שירובין. אחיים להולאת שבת שאסור[ד] להוליא מרשותו לרשות חברו ואע"פ שבחיים רש"י:

ובא השמש וטהר. ומקמי הכא לא ואוקמינן להאי קרא בתרומה ביטמות בפ' הערל (ד' עד:) ואפי' לגניעה אשכחן קרא התם[ו] כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים (פ) וגו'[ז] והאי גניעה היא ובעינן הערב שמש אלמא פסיל בגניעה דאי לא פסיל למאי קרי ליה וטהר השתא מכלל דמעיקרא לא הוי טהור גמור והאי[ח] כלי לאו בר אכילה הוא ומיהו טמוי לא מטמיען דהא לאו טומא איקרי: סמי מבאן. הסר מכאן: מחמת שרץ. שנטמאו בשרץ: דאורייתא היא. שהמשקין ראשון והאוכל שני ופוסל תרומה להיות שליחי: דכתיב וכל משקה וגו'. ואע"ג דהאי המאן המאן מחמת אויר כלי חרס כתיב דהא כתיב לעיל מיניה כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל כלומר אם יש בתוכו אוכלין או משקין והיו שניים ניטהו שהכלי היה ראשון והם שניים ואוכל הטוגע בהן אינו פוסל את התרומה (פ"ס[ט]) הא גמרינן משקין המאן מחמת שרץ ממיהו בק"ו בפ"ק דפסחים (דף יח:) וכיון דמקבלי טומאה מדאורייתא ממילא עבדי לאוכל שני דהכי גמרינן סדר טומאה התם דמשקה מטמא אוכל ואוכל משקה דלא מסכחת רביעי בקדש אלא בהכי דהא אין טומאה עושה כיולא בה לא להיות אוכל מטמא אוכל ולא משקה מטמא משקה ולא אוכל ומשקה מטמאין כלים דאין כלי מיטמא אלא מאב הטומאה[ט]: מחמת ידים. לפי שגילה דגזרו רבנן בידים וכן בסתם כל פוסלי תרומה הטעונין לטמא משקין להיות תחלה[ב]: גזירה משום משקין הבאים מחמת שרץ. דאשכחן בהן שהן ראשונים דאורייתא והא דגזר בכל טומאת משקין להיות תחלה ולא גזר עמי באוכלין גזירה משום אוכל הבא מחמת שרץ הייט טעמא דאחמיר רבנן במשקין משום דעלולין לקבל טומאה[ו] שאינן צריכין מיקון הכשר להכינן לידי טומאה אבל אוכלין צריכין מיקון נתינת מים להכשירן לקבלת טומאה. כל הכשר שכשר"ם לשון מיקון: משקה הוב. היולא ממנו רוקן וחוטו ומימי רגליו: וכי ירוק הזב וגו'. וכבר בגדיו אלמא אב הטומאה הוא לטמא אדם ובגדים דהיינו כלים[ב] ושאר משקין היולאין ממנו גמרינן מרוק[ב] מה רוק מתאסף תחלה ואח"כ יולא אף כל מתעגל ויולא כגון מימי רגליו: מה שביד טהור טמאתי לך. אינו צריך כאן דטומאת משא יולאין מיניה לרוק במסכת נדה (פ"ז דף סה:): אלא בבאין מחמת שרץ. דלאו אב הטומאה הן והכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה כדתניא בפסחים (דף כ.) יכול יהו כל הכלים מיטמאים מאויר כלי חרס ת"ל מכל האוכל וגו' אוכל ומשקה מיטמא מאויר כלי חרס אלמא לא אתי כלי טמא ומטמא ליה וכ"ש אוכל ומשקה וגזור רבנן דליטמא לענין תרומה משום משקה זב וחבר שהן אב הטומאה: על ארץ העמים. משום ספק קברות שלהן דנכרי מטמא במגע ובמשא ואכל לרבנן[ב] ולרבי שמעון נמי דאמר אין מטמאין באהל מטמאין הן במגע ובמשא ורקב: ועל כלי זכוכית. דלא כתיב באוריתא טומאה: תיקן בתובה. שיהא כותב לה כל נכסי אחריתן בכתובה לפי שהיה מייחד לה כתובתה וכשהיה כועס עליה אומר לה טלי כתובתך ולאי. בכתובות בפוף

כיון דדך גזור ברישא הא תו למה לי אלא הך גזור ברישא והדר גזור בבולהו ידים וטבול יום [א]טבול יום דאורייתא הוא דכתיב [א] ובא השמש וטהר סמי מבאן טבול יום והאוכלין שנטמאו במשקין במשקין דמאי אילימא במשקין הבאין מחמת שרץ דאורייתא נינהו דכתיב [ב] וכל משקה אשר ישתה אלא [ג] במשקין הבאין מחמת ידים וגזירה משום משקין הבאין מחמת שרץ והכלים שנטמאו במשקין כלים דאיטמאו במשקין דמאי אילימא במשקין דזב דאורייתא נינהו דכתיב [ב] וכי ירוק הזב בטהור [ד] מה שביד טהור טמאתי לך אלא [ג] במשקין הבאין מחמת שרץ וגזירה משום משקין דזב וידים תלמידי שמאי והלל גזור שמאי והלל גזור דתניא יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית [ב] שמעון בן שטח תיקן כתובה לאשה וגזר טומאה על כלי מתכות שמאי והלל גזרו טומאה על הידים וכ"ת שמאי וסיעתו והלל וסיעתו והאמר רב יהודה אמר שמואל י"ח דבר גזרו וב"ח נחלקו ואילו הלל ושמאי לא נחלקו אלא בג' מקומות [ה] דא"ר הונא [ב] בג' מקומות נחלקו ותו לא וכ"ת אתו אינהו גזור לתלות ואתו תלמידייהו וגזרו לשרוף [ו] והאמר אילפא [ז] דידים תחלת גזירתן לשריפה אלא אתו אינהו גזור ולא קבלו מינייהו ואתו תלמידייהו גזרו וקבלו מינייהו ואכתי שלמה גזר [ח] דא"ר יהודה אמר שמואל בשעה שתיקן שלמה עירובין [ט] ונטילת ידים יצתה בת קול ואמרה [י] בני אם חכם לבך ישמח לבי גם אני [יא] חכם בני ושמח לבי ואשיבה חורפי דבר אתא שלמה

חזב וגו'. וכבר בגדיו אלמא אב הטומאה הוא לטמא אדם ובגדים דהיינו כלים[ב] ושאר משקין היולאין ממנו גמרינן מרוק[ב] מה רוק מתאסף תחלה ואח"כ יולא אף כל מתעגל ויולא כגון מימי רגליו: מה שביד טהור טמאתי לך. אינו צריך כאן דטומאת משא יולאין מיניה לרוק במסכת נדה (פ"ז דף סה:): אלא בבאין מחמת שרץ. דלאו אב הטומאה הן והכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה כדתניא בפסחים (דף כ.) יכול יהו כל הכלים מיטמאים מאויר כלי חרס ת"ל מכל האוכל וגו' אוכל ומשקה מיטמא מאויר כלי חרס אלמא לא אתי כלי טמא ומטמא ליה וכ"ש אוכל ומשקה וגזור רבנן דליטמא לענין תרומה משום משקה זב וחבר שהן אב הטומאה: על ארץ העמים. משום ספק קברות שלהן דנכרי מטמא במגע ובמשא ואכל לרבנן[ב] ולרבי שמעון נמי דאמר אין מטמאין באהל מטמאין הן במגע ובמשא ורקב: ועל כלי זכוכית. דלא כתיב באוריתא טומאה: תיקן בתובה. שיהא כותב לה כל נכסי אחריתן בכתובה לפי שהיה מייחד לה כתובתה וכשהיה כועס עליה אומר לה טלי כתובתך ולאי. בכתובות בפוף

מסורת הש"ס עם הוספות

ב) [כדה נה:], ג) [לקמן נח:] ועי' מתוטת סב:], ד) [לקמן דף טו.], ה) [שם:], ו) עיתוסן כח: ע"ש], ז) [שם עה.], ח) ויקרא יא לב, ט) ב"ק ב:, י) פסחים יד: פרה פרק ח מ"ז, יא) עיין פסחים יח:, יב) כלים פ"א משנה ב, יג) נדה דף נז., יד) [יומות סח.], טו) [שבת ד:], טז) עירובין כא:, יח) עי' ע"א.

גליון הש"ס

גמ' דאמר רב הונא בג' מקומות נחלקו וכו'. עיין מגיה דף נז ע"א תוס' ד"ה יוסי בן יועזר: שם ונטילת ידים וכו'. רש"ל מחק ונטילת ידים: תוס' ד"ה ואילו וכו' ובשאר י"ח דברים נחלקו ולמחר הוישוו וכו'. וכלאים כס"ג חולין דף נה ע"ב לא נחלקו לא עמד ר"מ ממחלוקת:

ליקוטי רש"י

אלא במשקין הבאין מחמת ידים. שגזרו חכמים טומאתם שניות על ידים שתם וגזרו עליהן שיטמאו משקין להיות תחלה והיינו דרבנן הוא דמיימינן בפרק ילאות הסמה (יג:) גבי שמוטה עבר דבר שגזרו עליהם תורת שניים לפסול את התרומה מטמאין משקין אפילו חולין להיות תחלה חוץ מטבול יום שפוסל לתרומה מן התורה וגזירת הכתוב היא ומכל מקום איקלולא טומאה דידיה ולא גזרו היא לעשות משקין תחלה דאין דברי תורה ריכין חיוק. וגזירה משום משקין הבאין מחמת שרץ. ומשום דמשקין עלולים לקבל טומאתם ומה היא עלולתן שמקבלין טומאה שלא בהכשר גזרו עליהן מאחר הרבה שיהו כחמים מזהרין לשומרן [שם יד:]. וכי ירוק הזב בטהור. וגבא כו לו נשאו שהרוק מטמא ממשא [ויקרא טו, ח]. מה שביד בהור. אם רק המה שביד טהור דהוה ליה טהור נוטא את הרוק [נדה נה: ותיין רש"י בא"ן]. אלא במשקין הבאין מחמת שרץ. דטומאתן לאו דאורייתא לכלים ורבנן הוא דגזור בהו משום משקה זב וחבר שהן אב הטומאה ובעבי בהו רבנן הכינה שאם נטמא גבי לא נטמא גבי כי היכי דלידעי דהך טומאה לאו דאורייתא הלא לשרפו עליה תרומה וקדשים כדאמרינן בבכורות (לא.) בעבודתו של חוקיה אבי עקש [פסחים יז:]. דטומאה דרבנן היא דמדאורייתא אין אוכל ומשקה מטמא כלי שאין כלי מקבל טומאה אלא אב הטומאה וגזרו חכמים שיהו משקין ממטמאין כלי לפי שיש משקה שהוא אב הטומאה ומטמא כלי מן הטהור

אבא השמש ושהר. ומקמי הכא לא ואוקמינן להאי קרא בתרומה ביטמות בפ' הערל (ד' עד:) ואפי' לגניעה אשכחן קרא התם[ו] כל כלי אשר יעשה מלאכה בהם במים (פ) וגו'[ז] והאי גניעה היא ובעינן הערב שמש אלמא פסיל בגניעה דאי לא פסיל למאי קרי ליה וטהר השתא מכלל דמעיקרא לא הוי טהור גמור והאי[ח] כלי לאו בר אכילה הוא ומיהו טמוי לא מטמיען דהא לאו טומא איקרי: סמי מבאן. הסר מכאן: מחמת שרץ. שנטמאו בשרץ: דאורייתא היא. שהמשקין ראשון והאוכל שני ופוסל תרומה להיות שליחי: דכתיב וכל משקה וגו'. ואע"ג דהאי המאן המאן מחמת אויר כלי חרס כתיב דהא כתיב לעיל מיניה כל אשר בתוכו יטמא מכל האוכל כלומר אם יש בתוכו אוכלין או משקין והיו שניים ניטהו שהכלי היה ראשון והם שניים ואוכל הטוגע בהן אינו פוסל את התרומה (פ"ס[ט]) הא גמרינן משקין המאן מחמת שרץ ממיהו בק"ו בפ"ק דפסחים (דף יח:) וכיון דמקבלי טומאה מדאורייתא ממילא עבדי לאוכל שני דהכי גמרינן סדר טומאה התם דמשקה מטמא אוכל ואוכל משקה דלא מסכחת רביעי בקדש אלא בהכי דהא אין טומאה עושה כיולא בה לא להיות אוכל מטמא אוכל ולא משקה מטמא משקה ולא אוכל ומשקה מטמאין כלים דאין כלי מיטמא אלא מאב הטומאה[ט]: מחמת ידים. לפי שגילה דגזרו רבנן בידים וכן בסתם כל פוסלי תרומה הטעונין לטמא משקין להיות תחלה[ב]: גזירה משום משקין הבאים מחמת שרץ. דאשכחן בהן שהן ראשונים דאורייתא והא דגזר בכל טומאת משקין להיות תחלה ולא גזר עמי באוכלין גזירה משום אוכל הבא מחמת שרץ הייט טעמא דאחמיר רבנן במשקין משום דעלולין לקבל טומאה[ו] שאינן צריכין מיקון הכשר להכינן לידי טומאה אבל אוכלין צריכין מיקון נתינת מים להכשירן לקבלת טומאה. כל הכשר שכשר"ם לשון מיקון: משקה הוב. היולא ממנו רוקן וחוטו ומימי רגליו: וכי ירוק הזב וגו'. וכבר בגדיו אלמא אב הטומאה הוא לטמא אדם ובגדים דהיינו כלים[ב] ושאר משקין היולאין ממנו גמרינן מרוק[ב] מה רוק מתאסף תחלה ואח"כ יולא אף כל מתעגל ויולא כגון מימי רגליו: מה שביד טהור טמאתי לך. אינו צריך כאן דטומאת משא יולאין מיניה לרוק במסכת נדה (פ"ז דף סה:): אלא בבאין מחמת שרץ. דלאו אב הטומאה הן והכלי אינו מקבל טומאה אלא מאב הטומאה כדתניא בפסחים (דף כ.) יכול יהו כל הכלים מיטמאים מאויר כלי חרס ת"ל מכל האוכל וגו' אוכל ומשקה מיטמא מאויר כלי חרס אלמא לא אתי כלי טמא ומטמא ליה וכ"ש אוכל ומשקה וגזור רבנן דליטמא לענין תרומה משום משקה זב וחבר שהן אב הטומאה: על ארץ העמים. משום ספק קברות שלהן דנכרי מטמא במגע ובמשא ואכל לרבנן[ב] ולרבי שמעון נמי דאמר אין מטמאין באהל מטמאין הן במגע ובמשא ורקב: ועל כלי זכוכית. דלא כתיב באוריתא טומאה: תיקן בתובה. שיהא כותב לה כל נכסי אחריתן בכתובה לפי שהיה מייחד לה כתובתה וכשהיה כועס עליה אומר לה טלי כתובתך ולאי. בכתובות בפוף

כגון רוקו של זב ומימי רגליו הלכך הואיל ואומאה זו מדברי סופרים אחרוני טמאין ושאר תשמישין שנו טהורים דעבדו רבנן היכר להודיע שטומאה זו מדברים ולא יסרבו עליה תרומה וקדשים כך היא מפורשת במסכת נדה פרק קמא [וגיגיה כב.]. שמעון בן שטח תיקן בתובה לאשה. כל נכסי אחריתן. ולא יחמר לה כתובה כמנהגלין [כתובות פב.]. בשעה שתיקן שלמה עירובין. עירובי חצירות וגזר שלא להוליא מרשות היחיד לרשות היחיד חברו לעשות סייג והרחקה לאיסור תורה שלא יבא לחתיר מרשות הרבים לרשות היחיד והייט דמחיב ואחין ומקר מיקון מצלים שעשה אחים לתורה כאחי כלי שלוחזין אותו בם. שתיקן עירובין וידים וגזר על הטעיות לעבריות כדמפרש בפסחים (כח.) ועל ידי כך לאחזין ישראל מחלות שנתרחקו מן הטעיות כדרך שנוח לאחוז בכלי שיש לו בית יד מטאין לו. ונטילת ידים. לעשות סייג לטהרות [עירובין כא:]. חכם בני. התחכם בני. ושמח לבי. והיה לבי שמח בך [משלי כג. יא]. [מבאן שייך לדף טו.]

משהגדילו אמרו חמשת רבעים. ליגון ליפורים שהן שמנה ועוד מדברים שהם הוא שיעור הטומר שהיתה עשקת מדבר שנאמר גבי מלה (במדבר טו) ראשית ערישותיכם כתי ערישותיכם דהייטו עשקת מדבר שהוא עומר לגולגולת והוא ערישת הלחם שלא שאלו שהם קבין ומחלה שהם קבין ומחלה שמנה עשרה קבין ועשה מהן רבעי קב הייטו לוגין והמחלה הן שנעשים ונים לוג טול עשרה של שנעשים הרי שמנה והנשארים שתים עשרה בלים הן עשרה בלים הן עשרה בלים ועוד דהוא בלים וחומש בלים וחומש בלים ומרובלים טוסיטו על המדות שהוא מחומש מלגו שהוא שמה מן הרלשונים נמון ממנה הלחמרונים הרי שמה רבעים הרלשונים נעשו ממנה הכרובים נעשו רובע שהרובע שם בלים עשה מהן ממנה בלים גדולות והבלה וחומש בלים נעשית בלה גדולה שיתוסף עליה חומשת מלגו דהוא שהות מלגו הרי שם בלים גדולות דהוא קב גדול הרי שומר המדבר שם רבעים ירושלמיים ובלה ליפורים עודפה על ירושלמיים שהות מלגו כדאמר בעירובין (מג.) הרי עומר שהיה שם רבעים ירושלמיים נכנס בחמש ליפוריים [מסחים מח:]. שחייב אדם לומר בלשון רבו. אע"ג דמרוייהו כי הדדי הוו פירוטיהו אפ"ה קאמר ליה בלשון אלמדמה [בכורות ח.]. אין מלוק מדבר אלא שחייב לומר בלשון רבו [ברכות מז.].

ולמחר הישוו. שמזרו כהן כ"ה: קב ומחצה. ירושלמי' שהן ז' לוגין ומילה ומומם מילה למדה מדברית והוא עומר לגלגולת עשירית האיפה שמיב בחלה כדכתיב[ה] עריסותיכם כדי עיסת מדבר[ו] והוסיפו שמות פירושלים[ז] נמצא שם מדבריות נכנסות מחמם ירושלמיות ולוג הנשאר ומילה ומומם מילה עולין ללוג ירושלמי שהלוג מדברי שמה מילים נכנסין בחמשה מילים גדולים נמצא הלוג חסר מילה גדולה הן מילה ומומם מילה תחת מילה גדולה שהמומם הוא שמות מלבר [טופח[ח]] על המילה נמצאו שמה מילים גדולים שהן לוג גדול הרי הן שמה לוגים ירושלמי' דהן קב ומחצה: משהגדילו המדות. היא מדת נפורי שעודפ' שמות על ירושלמית[ט] נמצאו הו' לוגין ה"ר[י]: ה' רבעים. לוגין שהן רביעית הקב: חמשה ועוד חייבין. דסבר רבי יוסי מדה מדברית היו מילים גדולים משלנו והכי נמי א"ר יוסי בעירובין בפרק כילד משתתפין (דף פג:) כמה שיעור חלי פרס שני מילים שוחקות והתם מפרש הא' ועוד אחד מכ' בחילה לכל מילה: הין. י"ב לוג: פוטין. אם נפלו לתוכן קודש שנפלה אבל אם נפלה שוב אינו נפסל ואפילו המשיך[יא] לתוכן אחרי כן אלף סאה[יב]: שחייב אדם בו'. כלומר הין אינו לשון משנה אלא לשון תורה אלא כך שמעה מפי שמעיה ואבטליון וריטמי מפרשין [בלשון] משה רבינו ולמי מגמגמים שהרי בכמה מקומות לא הקפיד על כך: שני גרדיים משער האשפות. במסכת עדיות[יג] מפ' למה הוזכר שם לומטמם ושם מקומם לומר שלא ימנע אדם עצמו מבית המדרש שאין לך לומטות פחותה מגרדי שאין מעמידין ממנו לא כהן גדול ולא מלך כדאמרינן בקדושין (דף פב) ואין שער בירושלים פחות משער האשפות והכריעו בעדותן כל חכמי ישראל: כל הנשים. הרוחות דס: דיין שעתן. לטומאה טהרות משעת רחיצתן ואילך: מפקידה לפקידה. למפרע בדקה היום ומצאתה טהורה ובדקה לסוף שבוע ומצאתה טומאה מושבין למגעה מבדיקה לראשונה ואילך שמא עם סילוק ידיה ראתה: מעת לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה. שני זמנים הוזכרו בה למפרע להלן אחר הקל שבהן אם מפקידה לפקידה יתר על מעת לעת הלך אחר מעת לעת ואם מעת לעת יתר על מפקידה לפקידה הלך אחר הפקידה: ממעט על יד. ממעט אחריו: לסמוך. פלוגתא היא דב"ש וב"ה[יד] גבי מכילין גדרים ונדות וסומכין מ"ט: כי קאמר רב הונא היכא דליכא פלוגתא דרבוותא. שלא מקומות שאמר רב הונא לא נחלקו בהן רבותיהן הראשונים. אבל שמיכה כל האבות ב"ד (ב) והנשיאים מיוסי בן יועזר עד הלל נחלקו בה במסכת חגיגה: הבוצר. ענבים לדורכן בגת דאילו הבוצר לעיסוקין משקה היוצא מהם אין מכשירים אלא הבוצר בכלי כגון בדקה עצמה שחרית ומצאתה טהורה ומזרה ובדקה ערבית ומצאתה טמאה דאמרי' לקמן בפרק שני (נדה יח.) פעמים ברגל להיות בודקת שחרית ובין השמשות לא מטמאין טהרות של ליל אחש דהא בדקה שחרית ומצאתה טהורה ולילה לעיתר דהיו בה מתחמול בהלי שמחת אלא הבוצר דמבדקת שחרית ואילך מטמאין דהיינו מפקידה לפקידה. על יד. על מת מפקידה לפקידה הוא בא ומתמעטו כמו פוסקו על ידו דמשמות (לו.) וכן הרבה (נדה כ.). ושמאי אומר שלא לשמוך. היום עוד (חגיגה מז.). אלא סומך עליהן מערב יום טוב ומחמתן היום טוב ולא מעינן תכף לשמיכה שחיטה (שם יז.). שהשמיכה אסורה משום שבות כמו סיר סומך והרי ליה משחתם בנעלי מים ומגן אין רוכבין על גבי בהמה (מלה לו:) (ביצה יט.). משום שבות דתנן אלו הן משום שבות לא שולין ולא רוכבין על גבי בהמה (מלה לו:) והלי נמי משחתם בנעלי מים הוא שמוסך עליה בכל כמו כדאמרינן לקמן (חגיגה שם). הבוצר לגת. לדרכן בגת ולעשות מהן יין. שמאי אומר דוכשר. לענין טומאה ממשקה שנלקח בוחלין ולכך הן עומדין ניחא ליה מתלי דעפיק מיניהו (ע"ז לח.). דאע"ג דלא ניחא ליה ממשקה היוצא מהם דהא לאיטר אלי גזירון לה פליאות שבת (שבת ח.) [משום גזירה] שמא יעבירו מקוטות מוזפפות [ואילך לו.]. [המשך בעמוד ב]

אלא שלמה גזר לקדשים. תימה דבפ"ק דפסחים (דף יט. ומס) קאמר רבי עקיבא זכינו שאין טומאת ידים במקדש ופרך ולימא שאין טומאת ידים וכלים במקדש ומשני רב יהודה ידים קודם גזירת כלים נמצית א"ל רבה[ד] והא תרוייהו בו ביום גזרו דתנן הספר והידים והכלים כו' והשתא מאי קפרך רבה[ד] והא ידים דקדם דמיירי המס שלמה גזר וכלים גזרו ב"ש דבר ובית לומר דר"ע אי"ת דבר קאי שהיה מחדש וה"ק זכינו שבעשקו בי"ת דבר בדיני ידים אלא לו לגזור טומאת ידים במקדש ורב יהודה דאמר ידים קודם גזרת כלים נמצית דהייטו[ד] מימי שלמה ולהכי לא נקט ר"ע אלא ידים משום דלעולם הוי (ד) זה זכות במקדש אפילו בימי שלמה אפילו הכי חזר ומקשה לו רבה[ד] והא תרוייהו בו' משום דלא משמע ליה ליישנא הכי:

שלמה גזר בו'. והשתא לא הוי צריך לשנויי דאיטהו גזור ולא קבלו מיניהו אלא איטהו גזור לחלות בו' ואילמא קאמר דידיה דגזור שלמה מתלגן לגריפה אלא משמע ליה דקאי אילפא אי"ת דבר [מ"ר]:

שמאי אומר מקב לחלה הלל אומר מקבים. ירושלמי[ד] מפרש טעמא דשמאי והלל משום דאיפה י"ח קבים ועשירית מלבר הייטו ב' קבין ומאותו שיעור צריך להפרים חלה להלל ושמאי סבר דצריך ב' חלות לעומר שהיו עושין ממנו ב' אכילות אחת בבוקר ואחת בערב וכשיעור אכילה אחת חייב שמאי עיסת מדבר: **רבי** יוסי אומר ה' פטורין ה' ועוד חייבין. דקסבר לאמת עריסותיכם שכשיפרש חלה שעדיין ישאר כדי עיסת מדבר ואו"ת דאין לסמוך בפרק כלל גדול (לקמן דף עו:) וכפ' אלו עוברין (פסחים דף מח:) דמייתי התם אמנתא דרבנים ועוד מיישבין מחלה דאמרי' כר' יוסי[ד]:

אלא שלא דנו דיני נפשות. מימה דוקמת ועלית אל המקום דדרשינן מיניה (סנהדרין יד: פז.) מלמד שהמקום גורם לא כמיב אלא חזק ממרא וחזקן ממרא גופיה לא כתיב אלא בהמרלאתו אלרין שימרה עליהם במקומן אבל לדונו יכול[ד] אע"פ שאין ב"ד הגדול בלשכת הגזית ואין נראה לומר דבעינן שיהיו במקומן בשעת עבירה כמו חזקן ממרא דהא חזקן ממרא לא על המרלאתו לבד מיתייב אלא עד שיחזור לעירו ועשה בהוראתו והא לא כתיב מקום ועוד דלא מליו בשום מקום שהיו בדקן אם היו ב"ד בלשכת הגזית בשעת עבירה אם לאו[ד]:

אלא

א שלמה גזר לקדשים[ב] ואתו אינהו וגזור אף לתרומה גופא אמר רב יהודה אמר שמואל י"ח גזרו וב"ה נחלקו והתניא הושוו בו ביום נחלקו ולמחר הושוו גופא אמר רב הונא בג' מקומות נחלקו שמאי והלל[ג] שמאי אומר מקב חלה והלל אומר מקבים וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא [ב]קב ומחצה חייב בחלה משהגדילו המדות אמרו חמשת רבעים קמח חייבין בחלה ר' יוסי אומר ה' פטורין ה' ועוד חייבין ואידך[ד] הלל אומר מלא הין מים שאובים פוסלים את המקוה[ה] שחייב אדם לומר בלשון רבו שמאי אומר תשעה קבין וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה עד שבאו ב' גרדיים משער האשפה שבירושלים והעידו משום שמעיה ואבטליון[ו] ששלשה לוגין מים שאובין פוסלים את המקוה וקיימו חכמים את דבריהם ואידך[ז] שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן והלל אומר מפקידה לפקידה ואפילו לימים הרבה וחכמים אומרים לא כדברי זה ולא כדברי זה אלא[ד] מעת לעת ממעט ע"י מפקידה לפקידה ומפקידה לפקידה ממעט על יד מעת לעת ותו ליכא והאיכא[ח] הלל אומר לסמוך ושמאי אומר שלא לסמוך כי קאמר רב הונא היכא דליכא פלוגתא דרבוותא בהדייהו והאיכא[ט] הבוצר לגת שמאי אומר הוכשר והלל אומר לא הוכשר בר מינה דההיא דהתם קא שתיק ליה הלל לשמאי: יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו טומא' על ארץ העמים ועל כלי זכוכית: והא רבנן דשמנים שנה גזור[ז] דאמר רב בהנא[ט] בשחלה ר' ישמעאל בר' יוסי שלחו לו ר' אמור לנו ב' וג' דברים שאמרת (לנו) משום אביך שלח להם כך אמר אבא ק"פ שנה עד שלא חרב הבית פשטה מלכות הרשעה על ישראל פ' שנה עד שלא חרב הבית גזרו טומאה על ארץ העמים ועל כלי זכוכית מ' שנה עד שלא חרב הבית גלתה לה סנהדרין וישבה לה בחניות למאי הילכתא א"ר יצחק בר אבדימי לומר שלא דנו דיני קנסות דיני קנסות ס"ד אלא אימא שלא דנו דיני נפשות וכי תימא בפ' שנה נמי אינהו הוו והתניא הלל ושמעון גמליאל ושמעון נהגו נשיאותן (לפני[יא]) הבית מאה שנה ואילו יוסי בן יועזר איש צרידה ויוסי בן יוחנן הוו קדמי טובא אלא

אלא

מיוסי בן יועזר עד הלל נחלקו בה במסכת חגיגה: הבוצר. ענבים לדורכן בגת דאילו הבוצר לעיסוקין משקה היוצא מהם אין מכשירים אלא הבוצר בכלי כגון בדקה עצמה שחרית ומצאתה טהורה ומזרה ובדקה ערבית ומצאתה טמאה דאמרי' לקמן בפרק שני (נדה יח.) פעמים ברגל להיות בודקת שחרית ובין השמשות לא מטמאין טהרות של ליל אחש דהא בדקה שחרית ומצאתה טהורה ולילה למיתר דהיו בה מתחמול בהלי שמחת אלא הבוצר דמבדקת שחרית ואילך מטמאין דהיינו מפקידה לפקידה. על יד. על מת מפקידה לפקידה. הוא בא ומתמעטו כמו פוסקו על ידו דמשמות (לו.) וכן הרבה (נדה כ.). ושמאי אומר שלא לשמוך. היום עוד (חגיגה מז.). אלא סומך עליהן מערב יום טוב ומחמתן היום טוב ולא מעינן תכף לשמיכה שחיטה (שם יז.). שהשמיכה אסורה משום שבות שבבל כמו סיר סומך והרי ליה משחתם בנעלי מים ומגן אין רוכבין על גבי בהמה (מלה לו:) (ביצה יט.). משום שבות דתנן אלו הן משום שבות לא שולין ולא רוכבין על גבי בהמה (מלה לו:) והלי נמי משחתם בנעלי מים הוא שמוסך עליה בכל כמו כדאמרינן לקמן (חגיגה שם). הבוצר לגת. לדרכן בגת ולעשות מהן יין. שמאי אומר דוכשר. לענין טומאה ממשקה שנלקח בוחלין ולכך הן עומדין ניחא ליה מתלי דעפיק מיניהו (ע"ז לח.). דאע"ג דלא ניחא ליה ממשקה היוצא מהם דהא לאיטר אלי גזירון לה פליאות שבת (שבת ח.) [משום גזירה] שמא יעבירו מקוטות מוזפפות [ואילך לו.]. [המשך בעמוד ב]

מסורת הש"ס עם הוספות

א) עדיות פרק ג' מ"ב. ב) עדיות פרק ג' מ"ב. ג) [נכלות דף מה. וש"נ]. ד) עדיות פ"ג מ"ח נדה ב., ה) מגיגה דף מה. ו) [לקמן ח. ע"ז לט: סולן לו:]. ז) ע"ז דף ח:. ח) במדבר טו כ. ט) עירובין פג:. י) שם ע"א. כ) מקוואות פ"ז מ"ג. ל) [מהוספתא פ"ג] עיין מהרש"א. מ) פ"א מ"ד ומ"ב. נ) [וע"ש תוס' עירובין פג: ד"ה מומס ותוס' ספחים מח: ד"ה ממסתן]. ס) [וע"ש תוס' ע"ז ח: ד"ה מלמד כו' ותוס' קטרדרן יד: ד"ה מלמד].

רבינו חננאל

אמר רב יהודה בי"ח דבר נחלקו ובי"ח גזרו ואסיק' בי"ח שנחלקו בו ביום למחר הושוו: אמר רב יהודה אמר שמואל בג' מקומות נחלקו שמי והלל שמי אומר מקב חלה כו' וכולן מפורשים במשנתנו בתחלת עדיות והיא מסכת בחירתא: ארץ העמים יוסי בן יועזר איש צרדה ויוסי בן יוחנן איש ירושלים גזרו על

רב נסים גאון

מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה. שיעור ההין י"ב לוג והקב יש בו ד' לוגין הנה בט' קבין ל"ו לוג ופירושן מבואר במס' עדיות ובתלמוד בפרק ערבי פסחים וקבא מגלן דארבע לוגי הוא דתנא (עדיות פ"א) הלל אומר מלא הין מים שאובין פוסלין את המקוה וכמה הין י"ב לוג שמי אומר ט' קבין שהן ל"ו לוג אלמא קבא ארבעה לוגי הוא ולונא מגלן דארבעה רביעיתא הוא דתנא (מנחות דף פו) הין וחצי הין ושלישית ההין ורביעית ההין לוג וחצי לוג ורביעית אלמא לוג ארבעה רביעיתא הוא ובגמרא דשתי מדות אמרו (שם דף פט) והין תריסר לוגי הוי דכתיב יהיה זה זה בנימטריא י"ב לוגי הוא:

הגהות הב"ח

(א) נמי' וג' דברים שאמרת משום כל"ל ומיהא לנו נמקח ל: (ב) רש"י ד"ה כי קאמר וכו' אלמא כ"ד עם הנשיאים וכו' במסכת חגיגה נ"ב פ' אין דורשין דף טז סוף ע"א: (ג) ד"ה ושמעון הוא שנקרא רשב"ג הנהגה עם מהוזי: (ד) תוס' ד"ה אלא וכו' הוי זכות זה ממקדש:

הגהות וציונים

(א) עיין שפת אמת ומפי יהושע שביאדת הגר"א והמסקנא: (ב) [צ"ל בפני] (גלרון): (ג) כ"ה בכת"י וברע"ב עדיות פ"א מ"ב: (ד) נמצאר הר' לוגין חמש שהן ה' רביעי הקב שהקב ד' לוגין כצ"ל וכ"ה בפי' הברטנורא [אולם לפי הגה' מהרש"ל לוגין ה' הוא ס"ד כאשר לפנינו וכ"ע ובד"ה ה' רבעים צריך למחוק אות ה' וכ"ה בדפוס ישן] (גלרון): (ה) צ"ל השלייך (בן ארי' וכ"ה ברע"ב) עיין רש"ש. ובשיטה המיוחסת להרין הנתיק פירש"י ואפי' המשיך כו' אקודם שנשלם השיעור ומרשב קושיתם לפי"ז: (ו) צ"ל דשמאי והלל (גלרון): (ז) בכת"י לקמן: (ח) נדצ"ל חייבו: (ט) לפנינו שם רבא: (י) נדצ"ל בהיינו: (יא) לא נמצא לפנינו (רש"ש) וכן כתבו תוס' הרא"ש וחי' הרין בשם ירושלמי (בתוס' הרא"ש איתא ירושלמי חלה) ומלאכת שלמה עדיות פ"א מ"ב הביאו בשם גמ' כת"י על עדיות: (יב) נדצ"ל יבולים (באה"מ): (יג) אולם המהרש"א מקיים הגירסא דלפנינו בגמ' ע"י"ש בח"א:

עין משפט נר מצוה

קיד א מיי' פ"ח מהלכות שאר מאכלות אסורות הלכה ח:

קטו ב מיי' פ"ו מהלכות מכירה הלכה טו סמג עשין קמא טור ש"ע יו"ד סימן תנו סעיף ג' ומור ש"ע יו"ד סימן שכד סעיף ח:

קטז ג מיי' פ"ד מהלכות מקוואות הלכה ב סמג עשין נמא טור ש"ע יו"ד סימן רח סעיף עו:

קיח ד מיי' פ"ג מהלכות טומאת מקדש ומזבח הלכה ד סמג עשין רמא:

גליון הש"ס

[ממ"י נמרא דאמר רב בהנא כשחלה ר' ישמעאל בר' יוסי. ע' ספחים קיח ע"ב (נמצא ל"ל כתבא כשחלה ל' ישמעאל בר' יוסי)]:

ליקוטי רש"י

(ההתחלה בדף יד:)

שמאי אומר כל הנשים דיין שעתן. אם ראתה דם די לנו אם תעמא תרומה ובהרות שתגע בהן משמה לדייה ואילך ולא אמרי' כי היכי דהשתא לא איכפת לה בבדיקה אם תפילון לא יהו בדיקה ממי מקומי הכי הוה איכפתה וכולהלי מים הרחם העמידוהו וקיימא לן פפ' יוצא דופן (נדה מג.) כל הנשים מטמאות בכתם הפילון. מפקידה לפקידה. בדיקה עצמה בחוד בכתם ומצאתה טהורה ולימים כדיקה ומצאתה טמאה מיהא מטמאה ומטמאה מפסק כל הטהרות שהתעבקה בהן מעמא בדיקה אחד בכתם דשמא עם סילוק ידיה ראתה וכולהלי מים הרחם העמידוהו. ואפי' לימים הרבה. כן בדיקה ראשונה לשהי מטמאין כל הטהרות שהתעבקה בהן בימים אחר הכל דמקומי בדיקה קמייתא טהורות דהא כבדקה עצמה מצאתה טהורה. אלא בדברי זה. שהסמיר יותר מדאי דוחלי כולי אלי ימים רבים לא מקומי הרחם. ולא בדברי זה. שמקל יותר מדאי. אלא מעת לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה. אלא יש ימים הרבה בין פקידה לפקידה לא מטמאין לה לכולהו הרות ומיי אלא אותם שהתעבקה בהם מאתמול בשעה אחת ושעמייהו דהכא מפרש לקמן בגמרא נמצא מעת לעת ממעטת זמן מפקידה לפקידה. ומפקידה לפקידה ממעט על יד מעת לעת. אלא היא זמן מפקידה לפקידה מועט מזמן מעת לעת הולכין אחרי לתקל כגון בדקה עצמה שחרית ומצאתה טהורה ומזרה ובדקה ערבית ומצאתה טמאה דאמרי' לקמן (נדה יח.) פעמים ברגל להיות בודקת שחרית ובין השמשות לא מטמאין טהרות של ליל אחש דהא בדקה שחרית ומצאתה טהורה ולילה למיתר דהיו בה מתחמול בהלי שמחת אלא הבוצר דמבדקת שחרית ואילך מטמאין דהיינו מפקידה לפקידה. על יד. על מת מפקידה לפקידה. הוא בא ומתמעטו כמו פוסקו על ידו דמשמות (לו.) וכן הרבה (נדה כ.). ושמאי אומר שלא לשמוך. היום עוד (חגיגה מז.). אלא סומך עליהן מערב יום טוב ומחמתן היום טוב ולא מעינן תכף לשמיכה שחיטה (שם יז.). שהשמיכה אסורה משום שבות שבבל כמו סיר סומך והרי ליה משחתם בנעלי מים ומגן אין רוכבין על גבי בהמה (מלה לו:) (ביצה יט.). משום שבות דתנן אלו הן משום שבות לא שולין ולא רוכבין על גבי בהמה (מלה לו:) והלי נמי משחתם בנעלי מים הוא שמוסך עליה בכל כמו כדאמרינן לקמן (חגיגה שם). הבוצר לגת. לדרכן בגת ולעשות מהן יין. שמאי אומר דוכשר. לענין טומאה ממשקה שנלקח בוחלין ולכך הן עומדין ניחא ליה מתלי דעפיק מיניהו (ע"ז לח.). דאע"ג דלא ניחא ליה ממשקה היוצא מהם דהא לאיטר אלי גזירון לה פליאות שבת (שבת ח.) [משום גזירה] שמא יעבירו מקוטות מוזפפות [ואילך לו.]. [המשך בעמוד ב]

אתו אינהו גזור אגושא לשרוף בו. וקשה דמכלי זכוכית לא מיקרי כלום אפי׳ לפי המסקנא דהא ליכא למימר דמעיקרא גזור אחזכוכית לתלות ולבסוף גזור לשרוף כדמסקינן לקמן[ד] דעבד רבנן היכרא דלא לישרוף עליה תרומה וקדשים וי״ל דדוקא בטומאת גבן אמר לקמן דאין שורפין תרומה וקדשים אלא טומא אבל שאר טומאות המטמאין ממורת כלי חרס שפיר שורפים תרומה וקדשים דהא דמו לגמרי לכלי חרס וכן בלאו הכי צריך לפרש כן לקמן[ה] ולספרים דגרסי הכא אלא מעיקרא גזור ולא קבלו מיניהו ואתו רבנן דשמעוים שנה וגזרו וקבלו מיניהו למימרא דאדא גזרה הוא דלשרוף והאמר אלעזר מ׳ אמר שפיר דכלי זכוכית נמי בטיטא קטנה מיקר: **ואאוירא** לתלות. תימה דתנן במסכת אהלות (פ״ב מ״ג) אלו מטמאין במגע ובמשא ואלו באהל עצם כשעורה וארץ העמים ו״ל דהתם מיירי כגון שהביא עפר מארץ העמים לארץ ישראל אי נמי כר׳ שמעון דאמר[ו] דקברי עכו״ם אין מטמאין באהל אלא אם כן הטמירו בארץ העמים יותר מקבריהם ועוד מיקר[ז] דהתם משנה שנית קודם גזירה שגזרו על אויר אלא על גושא אבל וכן משמע מדקאמר על גושא לתלות ועל אויר ולא כלום ואמאי קאמר ועל אויר ולא כלום לימא דמעיקרא גזרו על תרוייהו לתלות ולבסוף גזרו על גושא לשרוף ועל אויר דקאי קאי אלא משום דמוכח ממתניתין דאהלות דמתחלה כשגזרו על גושא לא גזרו על אויר והא דבעי בגזר בפרק כהן גדול (דף נד: ופס) ארץ העמים משום אויר אויר אלא אי משום גושא גזרו עליה הא פשיטא דאאוירא נמי גזרו כדקאמר הכא אלא התם ה״פ משום אויר אויר (ג) גזרו עליה אלא יכנס באויר ארץ העמים בשום ענין אפי׳ ע״י שידה מיטה ומגדל אי משום גושא שהוא מאהיל על הגוש אבל כשאינו מאהיל על הגוש כגון ע״י שידה מיטה ומגדל טהור[ב]. **על** ששה שפקות שורפין. אומר ר״י דאפי׳ איכא שפקות יותר שורפין את התרומה עליהן כגון שכבות ופרשות[ג] וכיוצא באלו הכא לא תשיב אלא הנהו דתקינו באושא: **על** ספק בית הפרס. נראה לר״י דמיירי בשדה שנתרס בה קבר דטהור מדאורייתא ולא חיישינן לעצם כשעורה ולא הוי אלא מדרבנן אבל שדה שאבד בה קבר הוי ספיקא דאורייתא כדמוכח במס״ק (ד׳ ה:) וא״כ לחכמים אמאי קאמרי אף ספק מגע ברשות היחיד טולין והתנן בפ׳ ו׳ דטהרות[ד] דכל ספקות ברשות היחיד טמא. **ועל**[ה] בגדי עם הארץ. דגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם ואפילו רוק שלו טמא דאמר בפ׳ במרא דמגיגה (ד׳ כב.) גזירה משום ליטרא דעם הארץ ואפילו טמא מת רוק שלו אינו טמא אלא שעשאוהו חזב לגב מהיסטו ומדרס אלא גזרו עליו כדתנן במסכת טהרות (פ״ז משנה ו) דקתני התם בגדים שנכנסו לבית אין בית טמא אלא מקום רגלי הבגדים ומה הן מטמאין אוכלים ומשקין אבל כלי חרס המוקף לגיר פחיל ומשכבות ומושבות טהור ואם יש עמהן נכרי או אשה הכל טמא והכא הקן (נמרין דף פא: ופס) אמטמא נמי הכי דפריך וליחוש שמא תפיטס אשתו נדה משמע דהוא אינו מטמא מהיסטו ועל ספק רוקין נמי דקאמר[ו] **ועל** ספק מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה. פ״ה דספק פקיקא הוא וקשה דנפרק בנות כותים (נדה דף נג: ופס) תנן דאין שורפין עליהן תרומה מפני שטומאתן בספק ורמינהו על ו׳ שפקות שורפין כו׳ ומשני דמתני׳ דהתם מיירי דאיכא ספק פקיקא ומש״ה אין שורפין ולפירוש הקונטרס הא על ספק מי רגלי אדם שורפין אע״ג דהוי ספק פקיקא ונראה לר״י דנקט מי רגלי בהמה משום דכשהן זה אצל זה הן מיכרות טפי שהן של אדם וליכא אלא ספק אחד: **אלמה** תנן אלו חוצצין בכלים. וליכא למימר דההיא טעילה בכלים חדשים מיירי כשקומים מן הכבשים כדאמר בסוף מסכת ע״ז (דף עה:) דצריכי טעילה דהא קתני סיפא בפ״ט דמסכת מקוואות (משנה ה) על השלתן ועל הטבלא ועל הדרגס (ועל הדולבקי) תוספתא: **ורבי** מאיר היא דאמר הכל הולך אחר המעמיד. ובפרק במה אשה (לקמן דף עט:) דקתני שהיה רבי נחמיה אומר בטבעת הלך אחר מומחה בטול הלך אחר סתמיות בטולם הלך אחר המעמיד לא מייתי הכא דהכא קרי מעמיד זה[ז] מה שטתמין לתוכם והתם קרי מעמיד דבר המעמיד כלי עצמו כגון עמודי סולם שמחברים את השליבות: **וחכמים** מטהרין. ואם תאמר והיכי מוכח מהכא דרבי מאיר סבר הכל הולך כו׳ דילמא הא דמטמא ר׳ מאיר משום דשביב שתימה מעלייתא ומטמא מדין כלי זכוכית ולא מדין כלי מתכות וחכמים לא חשבו ליה שתימה מעלייתא ולכך מטהרים לגמרי ויש לומר דמשתבר ליה דלכולי עלמא הוי שתימה מעלייתא ופליגי דר׳ מאיר מטמא טומאה דאורייתא מדין כלי מתכות דסבר הכל הולך אחר המעמיד וחכמים מטהרין מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא טמא לפי שגזרו על כלי זכוכית דשתימה מעלייתא היא אבל אין לפרש דרבנן מטהרין

אלא אתו [א]אינהו גזור אגושא לשרוף ואאוירא ולא כלום ואתו רבנן דפ׳ שנה גזור אאוירא לתלות למימרא (ב) דחדא גזירתא הוה לשריפה[ב] (ג) והאמר אילפא ידים תחלת גזירתן לשריפה ידים הוא דתחלת גזירתן לשריפה הא מידי אחרינא לא אלא אתו אינהו גזור אגושא לתלות ואאוירא ולא כלום ואתו רבנן דפ׳ שנה גזור אגושא לשרוף ואאוירא לתלות ואבתי באושא גזור [ב]דתנן [ג]על ו׳ ספקות שורפין את התרומה על ספק בית הפרס ועל ספק עפר הבא מארץ העמים [ד]ועל ספק בגדי עם הארץ ועל ספק כלים הנמצאין ועל ספק הרוקין ועל ספק מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה [ה]על ודאי מזגען (ועל[ו]) ספק טומאתן שורפין את התרומה ר׳ יוסי אומר אף על ספק מזגען ברה״י שורפין וחכ״א ברה״י תולין ברה״ר טהורין ואמר עולא אלו ו׳ ספיקות באושא התקינו אלא אתו אינהו גזור אגושא לתלות ואאוירא ולא כלום ואתו רבנן דשמעוים שנה גזור אידי ואידי לתלות ואתו באושא גזור אגושא לשרוף ואאוירא כדקאי קאי: [ד]כלי זכוכית מ״ט גזור בהו רבנן טומאה א״ר יוחנן[ז] אמר ר״ל הואיל ותחלת ברייתן מן החול שוינהו רבנן ככלי חרס אלא מעתה [ה]לא תהא להן טהרה במקוה אלמה תנן [ו]אלו חוצצין בכלים הזפת והמור בכלי זכוכית הכא במאי עסקינן כגון שניקבו והטיף לתוכן אבר ור״מ היא דאמר [ז]הכל הולך אחר המעמיד [ח]דתניא [ט]כלי זכוכית שנקבו והטיף לתוכן אבר אמר רבן שמעון ב״ג ר״מ מטמא וחכמים מטהרין אלא מעתה לא

ותורת כלי מתכות עליו: **אלא** משתה. הואיל ושוינהו ככלי חרס: נתר

על ששה שפקות שורפין. אומר ר״י דאפי׳ איכא שפקות יותר שורפין את התרומה עליהן כגון שכבות ופרשות[ג] וכיוצא באלו הכא לא תשיב אלא הנהו דתקינו באושא: **על** ספק בית הפרס. נראה לר״י דמיירי בשדה שנתרס בה קבר דטהור מדאורייתא ולא חיישינן לעצם כשעורה ולא הוי אלא מדרבנן אבל שדה שאבד בה קבר הוי ספיקא דאורייתא כדמוכח במס״ק (ד׳ ה:) וא״כ לחכמים אמאי קאמרי אף ספק מגע ברשות היחיד טולין והתנן בפ׳ ו׳ דטהרות[ד] דכל ספקות ברשות היחיד טמא. **ועל**[ה] בגדי עם הארץ. דגזרו עליהם שיהו כזבין לכל דבריהם ואפילו רוק שלו טמא דאמר בפ׳ במרא דמגיגה (ד׳ כב.) גזירה משום ליטרא דעם הארץ ואפילו טמא מת רוק שלו אינו טמא אלא שעשאוהו חזב לגב מהיסטו ומדרס אלא גזרו עליו כדתנן במסכת טהרות (פ״ז משנה ו) דקתני התם בגדים שנכנסו לבית אין בית טמא אלא מקום רגלי הבגדים ומה הן מטמאין אוכלים ומשקין אבל כלי חרס המוקף לגיר פחיל ומשכבות ומושבות טהור ואם יש עמהן נכרי או אשה הכל טמא והכא הקן (נמרין דף פא: ופס) אמטמא נמי הכי דפריך וליחוש שמא תפיטס אשתו נדה משמע דהוא אינו מטמא מהיסטו ועל ספק רוקין נמי דקאמר[ו] דמיישינן שמא של עם הארץ הן שרוקו טמא הייט דכדרבי אלעזר ולא כפ״ה דפירש דנגד ע״ה טמא דמיישינן שמא ישבה עליו אשתו נדה: **ועל** ספק מי רגלי אדם שכנגד מי רגלי בהמה. פ״ה דספק פקיקא הוא וקשה דנפרק בנות כותים (נדה דף נג: ופס) תנן דאין שורפין עליהן תרומה מפני שטומאתן בספק ורמינהו על ו׳ שפקות שורפין כו׳ ומשני דמתני׳ דהתם מיירי דאיכא ספק פקיקא ומש״ה אין שורפין ולפירוש הקונטרס הא על ספק מי רגלי אדם שורפין אע״ג דהוי ספק פקיקא ונראה לר״י דנקט מי רגלי בהמה משום דכשהן זה אצל זה הן מיכרות טפי שהן של אדם וליכא אלא ספק אחד: **אלמה** תנן אלו חוצצין בכלים. וליכא למימר דההיא טעילה בכלים חדשים מיירי כשקומים מן הכבשים כדאמר בסוף מסכת ע״ז (דף עה:) דצריכי טעילה דהא קתני סיפא בפ״ט דמסכת מקוואות (משנה ה) על השלתן ועל הטבלא ועל הדרגס (ועל הדולבקי) תוספתא: **ורבי** מאיר היא דאמר הכל הולך אחר המעמיד. ובפרק במה אשה (לקמן דף עט:) דקתני שהיה רבי נחמיה אומר בטבעת הלך אחר מומחה בטול הלך אחר סתמיות בטולם הלך אחר המעמיד לא מייתי הכא דהכא קרי מעמיד זה[ז] מה שטתמין לתוכם והתם קרי מעמיד דבר המעמיד כלי עצמו כגון עמודי סולם שמחברים את השליבות: **וחכמים** מטהרין. ואם תאמר והיכי מוכח מהכא דרבי מאיר סבר הכל הולך כו׳ דילמא הא דמטמא ר׳ מאיר משום דשביב שתימה מעלייתא ומטמא מדין כלי זכוכית ולא מדין כלי מתכות וחכמים לא חשבו ליה שתימה מעלייתא ולכך מטהרים לגמרי ויש לומר דמשתבר ליה דלכולי עלמא הוי שתימה מעלייתא ופליגי דר׳ מאיר מטמא טומאה דאורייתא מדין כלי מתכות דסבר הכל הולך אחר המעמיד וחכמים מטהרין מדאורייתא אבל מדרבנן מיהא טמא לפי שגזרו על כלי זכוכית דשתימה מעלייתא היא אבל אין לפרש דרבנן מטהרין

עין משפט נר מצוה

קיח **א** מרי׳ פ״ח מהלי׳ טומאת מת הלכה ח ב:

קיט **ב** **ג** מרי׳ פי״ג מהלכות אבות הטומאות הלכה יג:

קכ **ד** **ה** **ו** מרי׳ פי״ח מהלי׳ כלים הלי׳ ה:

גליון הש״ס

גמ׳ ועל ספק בגדי עי״ה. עי׳ נדה דף לד ע״ח תוד״ה ושוי׳ שם דתני׳ כלי זכוכית. עיין פרק בתרא דכלים מ״נ: תוס׳ ד״ה **ואאוירא** וכו׳ וי״ל דהתם מיירי בגון שהביא עפר. עי׳ סנהדרין דף יב ע״ח תוס׳ ד״ה משאין:

ליקוטי רש״י

[שייך לע״א]

כשחלה רבי ישמעאל ברבי יוסי שלחו לו כו׳. בהרבה מקומות בש״ס מלינו שאלה לו רבי לרבי ישמעאל ברבי יוסי בהליו כן והדברים שהשיב לו כאן לא הביא לו פעם אחרת ושמא אלאים הרבה אלה רבי ישמעאל וכבל פעם ופעם אלה לו רבי והוא משיב לו לא נמי כולן הביאן בפעם אחת ובש״ס שלהן מסכתות כל אחת על מקומה (רשב״ם פסחים קיח: ועי׳ במלא הרועים שם). **פשטה.** שלטה מלכות רומי (ציו ח:). גלתה לה סנהדרין. מלאכת הגאות (ריה לא.). בחגוויות. מקום סחר הסמים ונטוע שמו (ציו שם). נחתה מקום היה בירושלים וכן שמו (סנהדרין מא. ועי״ש ברש״ש). מעוות עבו לבם בסר הסמים ויפו פס (ריה שם). דיני קנסות. לוגם ומפתה ושלשים של עבר שנעבר תורה קלבה אחת ליקר ולגולל ומאחר אלה ישבו מלאכת הגאות לא דנו ומעלו דיני קנסות דכתיב בהשלומי כסל אדום קנס אחר ירשעון אלהים הסיבו מומחין וסמוכין בסנהדרין ומי שליבו סמוך לבו דן דיני קנסות (ציו שם). דיני קנסות בידר. וכי לשכת הגזית גזרתה לדיני קנסות. שלא דנו דיני נפשות. שאין דיני נפשות בכל מקום אלא בעוד שסנהדרי גדולה בלשכת הגזית שנאמר (דברים יז) וקמת ועלית אל המקום אשר יבחר ה׳ אלהיך בו. אמקום גורם וכיון דחזו דעשרי רבאים ולא היו מפקיעין לדון עמהן אינו אלא מעט (סנהדרין שם). אלון דיון דיני נפשות אפילו בסנהדרין קטנה שבכל ערי אלה סמן שהיה סנהדרין גדולה בשיבה ומקום המיוחד לה והוא לשכת הגזית (ציו שם).

[ע״כ שייך לע״א]

גזור אגושא. מגע ומשא ולא אהל כגון אם האהיל עליו כדאמרי׳ בפ׳ כ׳ דאהלות (מ״ג). **ואאוירא.** שיהא המגע לאויר טמא ואפי׳ לא נגע ולא הסיט אם נשא (ביאור ח:). **לתלות.** לא אוכלין ולא שורפין (לעיל יד:). **באושא.** שבאה סנהדרין לאושא כדאמרינן בראש הפטה (לא). עשר גלויות גלתה סנהדרין לשם דאושא שבאה סנהדרין כדאיתא במס׳ ראש הפטה (לא). (רשב״ם שם קמו.). בפטה הנעשה דר בו פיטה סנהדרין עמו וכשמתבלבל הוא אי בו לתקוס אחר גולה פיטיה אחריו יבנה ומימי רבן גמליאל ואחרו מאושא לימנה ומימי רבן שמעון בר אחרו (לאושא) כדתניא וכו׳ (ריה לא; ע״ש ביאור). **ועל ספק בגדי עם הארץ.** כלומר על בגדי עם הארץ אם נגעו בה נגרעת משום שמא טמא היה (נדה לג:). שמא יבשה בהן אשתו נדה והרי הן מדרס הנדה כמי מפרש לה בפ׳ הנזרקין (חגיגה יח:). **ועל ספק הרוקין.** לומר שמא של זב לא נדה הן ורוקין אב הטומאה הן לעמוד אדם לכתיב (ויקרא טו) ורוקן לעסרן (נקמן פה. ע״ש בגליון). **בלי זכוכית שנקבו.** שנמחה ונקבן לעסרן מטומאתן. **אבר.** שעפרת לקחתם אם הנקב. **ר״מ מטמא.** לומר שחזר לטומאתן דשנה בלי מי שלא נגעו שיב מטומאה ואף על פי שאין כלי זכוכית מחרין לטומאתן ישנה בדאמר קמא דשבת (נט.). אלא שגזרו חזרה טומאה ישנה אלא מכלי מתכות הוי נמי דאיכל הולך אחר המעמיד (ריה לא). **וחכמים מטהרין.** דשיקרו כלי זכוכית הן ולא אלו אחר המעמיד, ענין אחר, כלי זכוכית טהרין שניקבו והטיפו לתוכן אבר וכו׳ (ריש) מטמאין טומאה לטהרה אבר וכו׳ (ריש) מטמאין טומאה כלי מתכות דאורייתא אם נגע בהן טומאה דאורייתא אם נגע בהן טומאה כלי מתכות דאורייתא אלא משום טומאת כלי זכוכית דרבנן אין כלי מתכות טמאין דאורייתא אלא מדרבנן מיהא הוא לפי שגזרו על כלי זכוכית דשתימה מעלייתא היא אבל אין לפרש דרבנן מטהרין

מסורת הש״ס עם הוספות

ה) [לעיל יד:]. ב) נדה לג: טהרות פ״ד מ״ה. ג) מקוואות פ״ט [מפנה ה]. ד) [לקמן פ.]. ה) ר״ה דף יט. ע״ש. ו) מו״ק ה:. ז) חולין לה רש״ב. ח) תו״כ שמיני סוף פרשה ז. ט) טז. ושם ד״ה עבדי. י) [יומות סא.]. כ) [ע״ש מוקפות ניעין ח: ד״ה דמזגין]. ל) אהלות פ״ח מ״ב (ועיין מהרי״ם). מ) משנה ד.

רבינו חננאל

בושה שהוא קרקע עצמו כדכתיב (איוב ז) ובגוש עפר. **לתלות.** כלומר טומאתה בספק לפיכך קדשים הנוגעים בה חולין לא אוכלין ולא שורפין. **ועל אויר ולא כלום.** כלומר אם נכנסה התרומה בשידה חיבה ומגדל ולא נחה בקרקע חוצה לארץ אלא באוירה ולא כלום ורבנן דשמעוי׳ שנה גזרו על אוירה נמי לתלות ואתו רבנן דבאושא גזרו תרומה שנגעה בגוש חוצה לארץ לשרפה ועל אוירה כדקאי (קאי) לתלות. **על כלי זכוכית** מ״ט גזרו יוסי בן יועזר ויוסי בן יוחנן טומאה בהן א״ר שמעון בן לקיש הואיל וחחלת ברייתן מן החול שוינהו רבנן ככלי חרס. **ואקשינן** אם ככלי חרס הן לא יטהרו במקוה אלמה תנן ואלו חוצצין בכלים הזפת וחמר בכלי זכוכית (ושביק) מכלל שאם אין עליה דבר חוצץ עלהה להן טבילה ונטהרו. **ושניגן** האי בכלי זכוכית שניקבו והטיפו לתוכן אבר וסתם הנקב והעמיד המשקין מלצאת

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אלא למימרא דתחלה חדא גזירתא: (ב) רש״י ד״ה אמו אינהו יוסי ויוסף: (ג) תוס׳ ד״ה ואאוירא וכו׳ ר״פ מעון אוירא ממש גזרו:

הגהות וציונים

א) כאן מקומו של התריי דלעיל יד ע״ב אות א, ועיין שם בהגהו״ב: ב) [צ״ל שהיא וכן איתא במשנתן] (גליון): ג) בדפרי״ איתא אי״ר יוחנן (גליון) עיין הגהות מלא הרועים ויעב״ן: ד) כתי״ ״ברקבו״, וכ״ה בר״ש ובר״ב בטהרות ועי׳ תוי״ט שם: ה) דפו״ר בדפ׳, בר״ש שהרות ״כדפריישית בכולהו״: ו) רבינו תם (כ״ה בתוס׳ גיטין ח ע״ב) ועיין בתוס׳ הרא״ש דמביא ה״א נמי״ דלעיל בשם ר״ת: ז) נדצ״ל ועל ספק בגדי עם הארץ (באורות המים): ח) נדצ״ל דקאמר הייינו דתיישינן שמא וכו׳ שרוקו **מטמא** בדפרישית: ט) נדצ״ל דהכא קרי מעמיד לזה המעמיד מה (באה״מ):

הדפסה בראולוצית מסך - להדפסה איכותית הדפס ישירות מן התכנה
תלמוד בבלי <עוז והדר> - ג שבת תלמוד בבלי עמוד מס : 42 הודפס ע״י אוצר החכ

נתר. מין אדמה לבנה: מיטמאין ומטמאין מאויר. נתלית טומאה בחוירן נטמא מן האויר חזר ותלה אוכלין בחוירן מטמאין את האוכלים ופע"פ אלא נגעו טמא דכתיב[ב] כל אשר בתוכו יטמא ואפ' מלא חרדל[ג] שאין טוגע בדפנותיו אלא הסמוך לדפנות: ומיטמאין מאחוריהן. אם נכנס טומאה לתוך אחוריהן מבחוץ במקום מקף בית מוסמס כדרך שעושין לכלי עץ: ואין מיטמאין מגבן. דכתיב[ד] אל תוכו: יש להן תקנה. להתיכן ולחזור ולעשותן כלים: לטומאתן ישנה. אם נטמאו ונקבו וטהרו וחזר ועשה מהן כלים יחזרו לטומאתן להטעינן טמילה הואיל וכלי מתכות מיטהו: טהרו. דאינה כלי: חזרו לטומאתן ישנה. לקמיה[ה] מפרש טעמא: פשוטיהן טהורים. דאיתקש עץ ועור לשק דיש לו בית קיבול[ו] וכלי עצם איתקש לעץ ועור בפרשת מדין (במדבר לא) כל בגד וכל כלי עור[ז] וגו' ואמרי' בהכל שוחטין (חולין דף כה:) להביא דבר הבא מן העוזה מן הקרנים ומן העצמות ומן הטלפים. וכלי זכוכית לקמן מפרש טעמא אמאי פשוטיהן טהורים מאחר דדמו למתכות: וטומאה ישנה. שיחזרו לה מאחר שטהרו ממנה דרבנן היא כדלקמן[ח] בהילכתא: בטומאת כלי מתכות דאורייתא. גזור טומאה ישנה. אבל בכלי זכוכית דעיקר תחילת טומאתו ליתא אלא מדרבנן לא גזרו טומאה ישנה: פשוטיהן מידא ליטמא. ככלי מתכות דהא פשוטי כלי מתכות דאורייתא ובין דדטומאתו שויטהו ליטמא דליכא לשנויי בהא כדשני' בטומא' ישנה: עברי רבנן היכרא. בטומאת כלי זכוכית ותילקו בה מטומאה דאורייתא להודיע שהיא מדבריהם ולא ישרפו עליה תרומה וקדשים דלא שרפי תרומה משום טומאה דרבנן בר מן ו' ספיקות (לעיל דף עו:): לעולם דכתיב [וכלי[ט]] כלי חרס לרבות כלי נתר: **ה"ג** רש"י מיטמאין ומטמאין מאחוריהן ומיטמאין מאחוריהן ג) ואין מיטמאין ד) מגביהן ופיכם דמיטמאין מאחוריהן במקום חקק בית מושבן כל שכן דמטמאין אחרים כדמוכח בפ' העור והרוטב (חולין דף קיח). מרובה מדת לטמא ממדת ליטמא דהשתא עיולי עילא אפוקי מיבעיא והא דלא קתני מטמאין ומיטמאין מאחוריהן כדתנן גבי אוריהן משום דגבי אוריהן יש חידוש משניהם מה שאין כן בכלים אחרים שאינם מטמאין ולא מיטמאין מאויר אבל במה שמטמא אחרים מאחוריו אין זה חידוש דאפילו מגבן נמי מטמאין אחרים וכן כל הכלים וכ"ש אלו מאחוריהן דאיכא חקק אבל מיטמאין מאחוריהן תנא לאשמעינן דאע"ג דאין מיטמאין מגבן אפילו הכי מיטמאין מאחוריהן ולהכי לא עדיף להו מטמאין ומיטמאין מאויריהם ומאחוריהן משום דבאוריהן הוי חידוש משניהם אבל באחוריהם אין חידוש אלא במיטמאין לחוד ג"ל מטמאין[י] מאוריהן היינו דאוריי' אבל מאחוריהן לא הוי אלא מדרבנן ועוד דמיטמאין מאוריהן היינו כל הכלי אבל מיטמאין מאחוריהן מלי למימר שאין מיטמא אלא גבו לבד והא דתניא בת"כ[כ] מרובה מדת לטמא מליטמא שמטמא אחרים מאחוריו ואין מיטמא מאחוריו מלינו למימר דאחוריו דקאמר התם היינו גב ולא חקק בית מושב ג"ל אינו מיטמא מאחוריו מדאוריי' אבל מדרבנן מיטמא ג"ל אפי' מדאוריי' מיטמא מאחוריו והא דקאמר אינו מיטמא מאחוריו היינו כולו דאינו טמא כשקבל טומאה מאחוריו אלא גבו אבל תוכו לא והשתא אתי שפיר הא דאמרי' בפ' אלו מומין (בכורות דף לח. ופס) כלי חרס נטמא גבו לא נטמא תוכו משמע דגבו מיהא טמא וטהיר כי נטמא מאחוריו במקום חקק וקרי ליה זימנין גבו וזימנין אחוריו ומה שבכלי חרס מגיל היינו דים לו אפילו דים לו חקק שאם נטמא גבו תוכו טהור גמור והא דתניא בתוספתא דכלים[מ] כלי חרס אין לו טומאה אלא מאחיו והיסטו לא אתי למשוטי אחוריו אלא גבו[נ] ה"ר אליעזר הזקן ז"ל נפ"ה דתניא בתוספתא דכלים[ס] זה הכלל כל המשמש כפוי בכלי חרס טהור ואחורים הן משמשין כפויים ותירץ רבינו שמואל דהתם בכיסוי קדרה ואלפס דאיירי בהם התם לגיל כמו שמפורש הטעם בת"כ[ע] יכול שאני מרבה אף חפוי הכלי ת"ל אשר יעשה מלאכה בהם פרט לכיסוי הכלי שאין עושין בהן מלאכה אבל אחורים פעמים שכופין פניהם למטה ושעין בהן מלאכה בתוך אחורים ור"י מפרש דגרסי' הכי מטמאין מאחוריהן פירוש מאויר אחוריהן אם קבלו טומאה מתוכן ואין מיטמאין מגבן פירוש לא מקבלי טומאה אפילו בנגיעת גבן וכ"ש מאויר אחוריהן דאין מקבלין טומאה וה"ה בנגיעת אחוריו נמי לא מקבלי טומאה והא דלא נקט דאין מיטמאין מאחוריהם משום דלא נטעי לטמר דהייט אויר אחוריהן אבל בנגיעת אחוריהן טמא להכי נקט ואין מיטמאין מגבן דאין כאן אלא נגיעה והא דלא עדיף ותני להו מטמאין ואין מיטמאין מאחוריהן ומגביהן היינו משום דלא הוי מפרש רשתא בגביהן ורשתא באחוריהם אבל השתא תנן מטמאין מאחוריהן לרשתא דאפי' באויר אחוריהן מטמאין ואין מיטמא מגבן דאפי' בנגיעה לא מקבלי טומאה[פ]:

אלא כיון דכי נשברו יש להם תקנה. ל"ג אלא דלא הדר ביה ממאי דאמר שויטהו רבנן בכלי חרס דמשום טעם דנשברו יש להם תקנה אין סברא להוריד להם טומאה אלא משום דלכלי חרס דמי לגמרי וכיון דכבר הורידו להם טומאה משום דדמו לכלי חרס משום כיון דנשברו יש להם תקנה שויטהו רבנן כמתכות לענין טומאת גבן: **בטומאה** דרבנן לא אחיתו לה רבנן טומאה. וקשה לר"י דאמר במס"[ק] ע"ז פ' ר' ישמעאל (דף נב. ופס) ריתך כלי לע"ז מהו אמר רב המנונא טומאה ישנה קמיבעיא להו דתנן חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן ישנה אלמא אפילו בטומאה דרבנן נמי איכא טומאה ישנה ים לומר אע"פ דאמר התם בטומאה דרבנן היא מ"מ הכלי מקבל טומאה מדאורייתא אבל הכא כלי זכוכית דלא מקבל שום טומאה מדאורייתא אלא מדרבנן פשיטא ליה דלא אחיתו להו רבנן טומאה: **עברי** רבנן היכרא דלא לישרוף תרומה וקדשים. כמאי דאין מחוברין לטומאה ישנה אלא מדרבנן וליכא היכרא דאורייתא וקשה לר"י דילמא לעולם לכלי חרס דמו דאין מטמאין[ר] מגבן והאי דלא תני ליה בהדי כלי נתר וכלי חרס משום דהנהו מטמאין באויר אבל כלי זכוכית לא מיטמא מאויר דעבדו רבנן היכרא דלא ישרוף וכו' דכה"ג אמר בפרק במה טומנין (לקמן דף מח:) דכיון הפך ובית התבלין ר' מאיר מטמא אבל לא באויר דעבדו רבנן היכרא ותי' ר"י הכאור דע"כ כלי זכוכית מטמו[ש] מגבן ומטוספתא דכלים שהבאתי לעיל[ת] שאין מגילין בגמיד פתיל ולמאי דפרישית נמי לעיל[ת] דדווקא אטומאת גב לא שורפין שאין טמא אלא משום דדמי לכלי מתכות אבל ממה שמטמא מתורת כלי חרס שורפין אתי נמי שפיר:

רב

לא ליטמו מגבן אלמה תנן[ב] כלי חרס וכלי נתר טומאתן שוה מיטמאין ומטמאין מאויריהן ומיטמאין מאחוריהן ואין מיטמאין מגביהן ושבירתן מטהרתן כלי נתר וכלי חרס הוא דטומאתן שוה אבל מידי אחרינא לא אמרי' כיון דכי נשתברו יש להם תקנה שוינהו ככלי מתכות אלא מעתה יחזרו לטומאתן ישנה ככלי מתכות[ג] דתנן כלי מתכות פשוטיהן ומקבליהן טמאין נשברו טהרו חזר ועשה מהן כלים חזרו לטומאתן ישנה ואילו גבי כלי זכוכית תנן[ד] כלי עץ וכלי עור וכלי עצם וכלי זכוכית[א] פשוטיהן טהורין ומקבליהן טמאין נשברו טהרו חזר ועשה מהן כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא [א]מכאן ולהבא אין למפרע לא טומאת כלי זכוכית דרבנן וטומאה ישנה דרבנן בטומאה דאורייתא אחיתו בה רבנן טומאה בטומאה דרבנן לא אחיתו לה רבנן טומאה פשוטיהן מידא ליטמא דהא פשוטי כלי מתכות דאורייתא נינהו[ב] עבדי בהו רבנן[ג] היכרא כי היכי דלא לשרוף עלייהו תרומה וקדשים

רב

לרשב"א דהוה ליה לאתויי ברייתא דתוספתא דכלים[ד] מחט וטבעת וכלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם אין ממלאין בהן ואין מקדשין בהן ואין מגילין בגמיד פתיל אלמא דמיטמאין מגבן[ה] ואמאי מייתי הא דלא מלי לאוקומי מינה אלא על ידי דיוק כלי נתר וכלי חרס הוא דטומאתן שוה כו' ועוד אהן דמייתי איכא למימר דלא תניא אלא כלי נתר וכלי חרס דהוו דאורייתא דכלי נתר נפקא לן בת"כ[ו] מיטמי מגבן:

לא ליטמאו מגבן אלמה תנן כלי נתר וכלי חרס כו'. וקשה הא"ה דה"מ לממר וליטמאו מאויריו וכי משני דהא דמיטמאו מגבן מפני שגרמה תוכן כברן לא מלי למיפרך אכתי ליטמאו מאויריו דאיכא לממר אה"נ והא דלא תני בהדי נתר וכלי חרס משום דכלי זכוכית לא מיטמי אלא מגבן:

לא ליטמאו מגבן אלמה תנן כלי נתר וכלי חרס כו'. וקשה לרשב"א דהוה ליה לאתויי ברייתא דתוספתא דכלים[ד] מחט וטבעת וכלי עץ וכלי זכוכית וכלי עצם אין ממלאין בהן ואין מקדשין בהן ואין מגילין בגמיד פתיל אלמא דמיטמאין מגבן[ה] ואמאי מייתי הא דלא מלי לאוקומי מינה אלא על ידי דיוק כלי נתר וכלי חרס הוא דטומאתן שוה כו' ועוד אהן דמייתי איכא למימר דלא תניא אלא כלי נתר וכלי חרס דהוו דאורייתא דכלי נתר נפקא לן בת"כ[ו] מיטמי מגבן:

מסורת הש"ס עם הוספות

א) כלים פ"ב מ"ח. ב) [ע"ז עה:]. ג) ע"ז נב. כלים פ"ח מ"ח. ד) כלים פרק ב מ"ח. ה) ויקרא יא לג. ו) חולין כה רע"א. ז) ע"ב. ח) לקמן קכג. ט) כלים ב"ק פ"ב פרק ה"ג פ"ז הי"ג. י) ב"ק פ"ז ה"י. כ) [וע"ע חוס' ר"ה עמ. ד"ה חולה בן שמנה]. ל) ב"ק פ"ז ה"י. מ) שמיני פרשה ז ה"א. נ) שמיני שם ה"ז. ס) ב"ק פ"ז ה"א. ע) ב"ק פ"ב ה"א. פ) שמיני פ"ח ה"ז. צ) [וע"ע חוס' מולין כד: ד"ה ונבו ותוספות בכורות לח. ד"ה הרי]. ק) ד"ה לא. ר) טו: ד"ה אתר.

תוספות ישנים

א) הא דלא תניא כלי חרס בהדייהו משום דכלי חרס מטמא אפילו בלא שולים ל"נ משום דסבור דתניא מקבלי טומאה אפילו מגבן:

ב) הא דעביד היכרא בפשוטי כלי טפי מגבו משום דאין קברא לטהר טפי מגבו מפשוטי כלי כיון שם לו בית קיבול מאחוריו ?:

ג) וע"כ לא אתי לפשוטי אלא גבו דהא מקבל טומאה על ידו ?) דאמר בהמפלת (נדה כו.) אבן היוצא מן הכירים ומן התנור וכו' והיינו אפילו לחכמים כדאמר בר"פ העור והרוטב (חולין קיח.) ומיהו יש לדחות דהתם אירי בטומאת אוכלין וכלי שבף אבל בכלי חרס לא יכשר:

ד) והא דאמר בנבורות (לח.) נטמא גבו לא נטמא תוכו ה"ה דגבו אמי לא נטמא אלא אגב דקאמר נטמא תוכו נטמא. גבו קאמר אמי נטמא גבו לא נטמא תוכו והא דלא מקבל טומאה מגבו נפקא לן בפ"ק דחולין (כה.) ממוקף אמיר פתיל דעיטור והא דדרים בה"כ אבר ישול מהם אל תוכו מתוכו ולא מאויר[מ] אמתכתא היא דהא תוך דרשינן בפ"ק דחולין לדרשא אחריתי:

ליקוטי רש"י

כיון דכי נשתברו יש להם תקנה. אכולה שנאמר דאי לאחיתו לטמיטו לעשוהו כלי (ע"ז עה:). להתיכן ולחזור ולעשות מהן כלי והא דאמרינן בחגיגה (טו.) ונוטלין לאמתם בכלי זכוכית לא שאין להם תקנה אלא שנפסדין לשעתן ואין מתקיימין (מהרש"ן צא.). חזרו לטומאתן ישנה. ופריכה מילה ופליפות הפסח (שבת עז:) מפרש טעמא גזרה שמא יאמרו מעלה בת יומא עולה (ע"ז נב.).

[מכאן שייך לעמוד ב]

תיקון בתובה. שיהא כותב לה כל מכר אחרלין למהוה לפי שהיה מיחד לה כתובתה וכשהיה כותב עליה אומר לה עלי כתובתך ולאי בכתובות הנף הלשה שנאלו (סב:) (לעיל יד:). **מבילה בת יומא** שלה לה. שהרואה אינו מבין בה וכו' וקטר על ידי מעילה משתמשין בה ואמרו מעלה בת יומא עולה ומוקקין ממנה כלים. **כלי גללים.** לפיני נקר מפרש לה בתמונות בפרק ר' ישמעאל (סט:) (יומא ב. ע"ש בגה"ש). לפיני נקר שעשה מהן כלי (לקמן נח.). כלי גללי בהמה (מכתות סט: ע"ש בתוס'). **מעריפתן.** מקטמתן שהן מוכנות מערפה שקורין מרייש"ן (ע"ז לו:).

עין משפט נר מצוה

קכא **א** מי' פ"ג מהלי כלים הלכה י:
קכב **ב** מי' פ"ח מהלי כלים הלכה ה:

רבינו חננאל

ור"מ הוא דאמר כיון שהטיטו לתוכן אבר ככלי מחבות דמי שוהבל והלך אחר המעמיד ומטמאין ומטהרין דתניא כלי זכוכית שנקבו כו'. ואקשינן אם ככלי מחבות הן יחזרו לטומאתן ישנה כו' ושנינן טומאה ישנה דרבנן וכי אחיתו להו רבנן טומאה בטומאה דאורייתא בטומאה דרבנן לא אחיתו להו טומאה. ואקשינן והא פשוטיהן טומאה דאורייתא היא בכלי מחבות ובכלי זכוכית שנינו פשוטיהן טהורין ושנינן עבדו בהו רבנן היכרא ללמד כי אינן ככלי מחבות לכל מילי.

רב

גליון הש"ס

גמ' דכי נשתברו יש להם תקנה. עין סנהדרין דף לח ע"ל ברש"י ד"ה יש להם תקנה: שם עבדו בהו רבנן היכרא. לקמן דף מח ע"ב נדה דף לד ע"ל:

הגהות וציונים

מ) יש להוסיף "וכל מעשה עזים (דב"ח וכ"ה בכת"י): נ) ציל דתוספתא דכלים **פרק** מחט וטבעת **שולי** כלי עץ וכו' (מהרש"א) פי' הברייתא דשולי וכו' היא בפרק מחט וטבעת, ועי"ג בהגהות בן אריה ובשפת אמת: נ) עיין רש"ש ובתוז"א כלים סוף פי' ר': ד) בדפוסי איתא דכתיב "וכלי" חרס, והגיהו "וכלי" כלי, דכן הוא בקרא פר' שמיני יא, לג ועיין רש"ש: ה) ציל **מיטמאין** (רש"ש, הגרי"א חבר ועיין שפת אמת): ו) כאן שייך התרי' דלעיל אות ג: ז) נדצ"ל וקשה לרי' **דבמס'** (דפו"ר) ע"ז פרק ר' ישמעאל **גבי** ריתוך כלי לע"ז: מהו אמר **דרב** המנונא טומאה ישנה קמיבעיא **ליה** דתנן חזר ועשה ע"י"ש בגמרא (ב"ש): ט) ציל דאין **מיטמאין** (הגרי"א חבר): **ט)** נדצ"ל **מיטמו**: י) תיבת "מאחוריו" מיותר (רש"ש): כ) דברי התרי' אלו שייך לקמן בתוס' על מש"כ והא דתניא בתוספתא דכלים וכו' לא אתי למעוטי אחוריו אלא גבו (רש"ש): **ל)** פי' ידות הכלים (רש"ש): **מ)** נדצ"ל **מאחוריו** (מהרי"ם בנעם ורש"ש):